

Rychlewska, Danuta / Duch, Małgorzata

Walory dydaktyczne utworów Juliusza Słowackiego oraz stopień znajomości i zrozumienia przez młodzież licealną

Notatki Płockie 44/4-181, 30-34

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

WALORY DYDAKTYCZNE UTWORÓW JULIUSZA SŁOWACKIEGO ORAZ STOPIEŃ ZNAJOMOŚCI I ZROZUMIENIA PRZEZ MŁODZIEŻ LICEALNĄ

Wybitni twórcy i wspaniałe dzieła są miarą wartości dorobku kulturalnego każdego narodu.

Przypomnijmy sąd Norwida:

*Wróg pokonał już i ojców mowę...
Energumen tak krzyczał do lirnika
I uderzał w tarczę, aż się wygięła.
Lirnik na to: ...
"Nie miecz, nie tarcz - bronią języka
Lecz - arcydzieła!*

Juliusz Słowacki był twórcą arcydzieł. Czytając je obcujemy z prawdziwym pięknem, nasiąkamy nim, stajemy się mądrzejsi i szlachetniejsi. Jak chciał poeta, my - "zjadacze chleba" przemieniamy się w Aniołów.

Przez czytanie i opracowanie z wychowankami utworów Juliusza Słowackiego nauczyciel - polonista realizować może wszystkie pożądane cele dydaktyczno-wychowawcze.

Młody czytelnik pochylony nad utworami autora "Horsztyńskiego" poznaje wiele wydarzeń z historii narodu polskiego, historii uwikłanej w sytuację między narodową z jednej strony, a z drugiej determinowanej wadami obywateli. Poznaje te wady. Wnika w skomplikowany proces budzenia się świadomości narodowej. Ale też dowiaduje się jak trudno było w warunkach zaborów dopracować się jednej przekonującej i skutecznej ideologii, która by doprowadziła do wyzwolenia ujarzmionego kraju. Stąd podział na spirające się ze sobą obozy i walki oraz wzajemne obciążanie się winą za niepowodzenia. Wiele o tym pisał Mickiewicz, lecz także Słowacki. Młodszy od Mickiewicza, każdy z tematów narodowych podejmował później, ale starał się zgłębić go gruntownie i dawał swoją własną interpretację, często bardziej przekonującą.

Poznanie losów Słowackiego i skonfrontowanie ich z twórczością jest też bardzo pouczające. A gdy porównamy dzieciństwo oraz młodość Słowackiego i Mickiewicza, zobaczymy, że upływały one w zupełnie innej atmosferze, w innym środowisku. A przecież w najważniejszych sprawach, to jest w relacji do Boga, Ojczyzny i ludzi (zarówno najbliższych - rodzina, jak i całkiem obcych - inne nacje) dochodzili do podobnych przemyśleń, cenili te same wartości. Nie dajmy się zwieść polemice, jaka się między nimi toczyła. Nie był to spór o pryncypia, lecz raczej o to, kto je lepiej wysłowi; kto w głoszeniu prawd najważniejszych będzie bliższy odbiorcom współczesnym i potomnym. Miłość była ta sama w dwóch wielkich sercach polskich.

Słowacki wyrastając w środowisku intelektualnym, ale mniej patriotycznym (czasem wręcz ocierającym się o kolaborację), miał trudniejszą drogę do roli poety tyrańskiego, lecz stał się tym poetą w pamiętnych dniach listopadowych, w ożywionej patriotycznie Warszawie. Piękne wiersze z tego okresu muszą stać się własnością całego narodu, a zwłaszcza młodzieży licealnej. Muszą krążyć w narodowym krwiobiegu myśli, byśmy pamiętali, kim jesteśmy.

Utwory Słowackiego przepelnione są wiedzą o człowieku. Poeta był mistrzem portretu psychologicznego. W jego utworach znajdziemy wspaniałe kreacje bohaterów (przedstawionych zarówno w konwencji raelistycznej jak i fantastycznej). Są to postaci żywe i prawdziwe psychologiczne. Poznając je zdobywamy wiedzę o nas samych. Najwięcej materiału czytelnik znajdzie do analizy postaw romantycznych: "godzina myśli" - to "studium nadwrażliwości" "duszy romantycznej"; "Lambro" - "choroba wieku"; "Kordian" - "sto żądz, sto uczuć..." i "jaskółczy niepokój".

"Balladyna" przynosi analizę psychologii zbrodni. W "Fantazym" natomiast Słowacki zdobył się na dystans ironii wobec romantycznej egzaltacji Idalii i Frantazego, stworzył realistyczny portret hrabiego Respekta.

Słowacki - podróżnik pozwala swemu czytelnikowi poznać różne kraje z ich charakterystyczną przyrodą i architekturą. Wielki artysta - potrafił opisywany świat zamknąć w pięknych obrazach (Egipt, Szwajcaria).

Wybitny talent literacki Juliusza Słowackiego pozwolił mu uprawiać wszystkie trzy rodzaje literackie i wiele gatunków. Polonista opracowując utwory Słowackiego ma okazję zapoznać swoich uczniów z cechami różnych form wypowiedzi literackich, zwłaszcza uprawianych w dobie romantyzmu. Uczniowie mogą utrwalić sobie wiedzę o sonecie i poemacie epickim, ale także poznają gatunki typowo romantyczne: powieść poetycką i poemat dygresyjny.

Słowacki jest twórcą uprawiającym najczystszą lirykę i różne odmiany dramatu: od typowo romantycznego z charakterystyczną fragmentarycznością i tajemniczością, poprzez baśń dramatyczną, dramat przesycony mistyką aż do dramatu realistycznego ze scenkami rodzajowymi i opromienionymi komizmem postaciami. Pisał wspaniałe listy.

Przy opracowaniu utworów Słowackiego zwracamy uwagę na bogactwo i piękno języka, który jest, jak chciał poeta, jak piorun jasny prędko, a także "piękny, jak Aniołów mowa". W utworach tego mistrza spotykamy równą sprawność w budowaniu różnych struktur językowych: monolog liryczny obok błyskotliwych dialogów.

gów i nie zrównane, plastyczne opisy.

Poezja Juliusza Słowackiego dostarcza wreszcie okazji do zapoznania młodzieży z polskim systemem wersyfikacyjnym.

A walory wychowawcze?

Trudno czytać te piękne strofy i nie "zarazić się" gorącą temperaturą patriotyczną w nich zawartą.

*Bogarodzico, dziewico
Słuchaj nas, Matko Boża,
To ojców naszych śpiew.
Wolności błyszczy zorza,
Wolności bije dzwon
Wolności rośnie krzew
Bogarodzico!
Wolnego ludu śpiew
Zanieś przed Boga tron!*

Trudno recytować i nie poczuć dumy i związku emocjonalnego z całą bogatą tradycją narodową.

A miłość bliskich?

Czyż możemy czytać piękne listy Juliusza Słowackiego do matki i nie zadumać się nad relacjami, jakie zachodzą między nami a naszymi bliskimi?

I wreszcie miłość erotyczna... W dzisiejszych warunkach obyczajowych szerzącego się trywializmu i wulgaryzmu odczytanie pięknych strof "W Szwajcarii", wielu wierszy i dygresji z "Beniowskiego" odczuwamy jak dopływ świeżej porcji tlenu.

Jaka szkoda, że tak mały procent młodzieży umie te teksty na pamięć! Do tego problemu wrócimy jeszcze we wnioskach końcowych, teraz omówimy wyniki badań ankietowych.

Wyniki badań ankietowych

Na ich podstawie dowiadujemy się, jak z tej bogatej spuścizny pozostawionej przez poetę korzysta dzisiejsza szkoła typu licealnego; co poznaje i zapamiętuje młodzież.

Podstawę do analizy przeprowadzonej przez TNP ankiety, dotyczącej znajomości przez młodzież licealną życia i twórczości Juliusza Słowackiego, stanowiła jedna z najpopularniejszych metod badań pedagogicznych, a mianowicie sondaż, zwany przez jednych sondażem diagnostycznym, przez innych sondażem ankietowym czy sondażem na grupie reprezentatywnej. "Metoda sondażu diagnostycznego jest sposobem gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach i poglądach danych zbiorowości. nasilaniu się i kierunkach rozwoju określonych zjawisk i wszelkich innych zjawiskach instytucjonalnie nie zlokalizowanych - posiadających znaczenie wychowawcze - w oparciu o specjalnie dobraną grupę reprezentującą populację generalną, w której badane zjawisko występuje"¹.

W naszych badaniach sondażowych posłużyliśmy się jedną z najbardziej rozpowszechnionych technik zbierania dokumentów², a mianowicie - ankietą. Związtą defnicją tej metody podaje Tadeusz Piłch: "ankieta

jest techniką gromadzenia informacji polegającą na wypełnieniu najczęściej samodzielnie przez badanego specjalnych kwestionariuszy na ogół o wysokim stopniu standaryzacji w obecności lub częściej bez obecności ankietera"³. Należy jednak dodać, iż ankietę jest szczególnie przypadkiem wywiadu. Cechą odróżniającą ankietę od wywiadu jest to, iż nie wymaga ona kontaktu bezpośredniego badającego z badanym: informator jest tu respondentem, który sam pisemnie odpowiada na pytania kwestionariusza: wywiad natomiast jest rozmową badającego z respondentem lub respondentami według opracowanych wcześniej dyspozycji lub w oparciu o specjalny kwestionariusz.

Ankieta jest więc w badaniach pedagogicznych ważnym narzędziem poznania opinii, poglądów, faktów i zainteresowań respondentów. Należy jednak podkreślić, iż ankietę daje wiedzę obszerną, lecz nie pogłębioną, informuje, ale nie wyjaśnia⁴.

Naszymi badaniami objęliśmy grupę liczącą sto osób w wieku od 17 do 19 lat. Byli to uczniowie Liceum Ogólnokształcącego im. Wł. Jagiełły w Płocku. Przeprowadzona przez TNP ankietę była anonimowa.

Kwestionariusz składał się z 10 pytań konkretnych, jedno- i wieloprotblemowych. Pytania ankiety - ze względu na przedstawione w nich problemy - podzieliłiśmy na trzy grupy.

Pierwsza grupa, obejmująca pytania 1 i 2 dotyczyła ogólnych zainteresowań, wiedzy i poglądów respondentów.

Druą grupa, do której należały pytania 3, 4, 5 odnosiła się do życiorysu Juliusza Słowackiego.

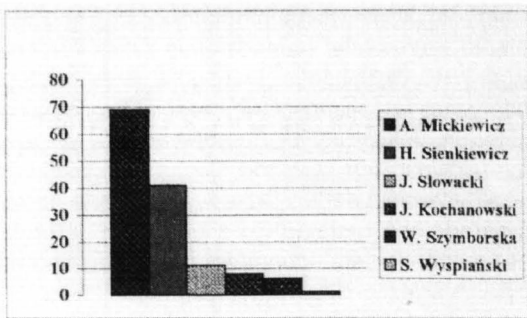
Wreszcie grupa trzecia - najistotniejsza - uwzględniająca pytania: 6, 7, 8, 9, 10 ściśle związana była z twórczością poety; wyrażała opinie respondentów na temat twórczości Juliusza Słowackiego. Pytania umieszczone w tej grupie miały na celu sprawdzenie wiedzy współczesnych czytelników na temat dorobku literackiego Juliusza Słowackiego oraz poznanie stopnia zainteresowania respondentów utworami tegoż poety. Czy zatem słowa, zdania i myśli Słowackiego są czytelne i przemawiają do współczesnego odbiorcy? Czy jego twórczość literacka wciąż dostarcza czytelnikowi wielu autentycznych przeżyć estetycznych?

Analizę zebranego materiału rozpoczniemy od grupy pierwszej. Należy jednak dodać, iż respondenci zaznaczali tu więcej niż jedną odpowiedź, stąd poniższe wyniki sugerują większą ilość osób od faktycznie objętych badaniem.

Otóż zdaniem ankietowanych hierarchia najslawniejszych polskich poetów - pisarzy wygląda następująco:

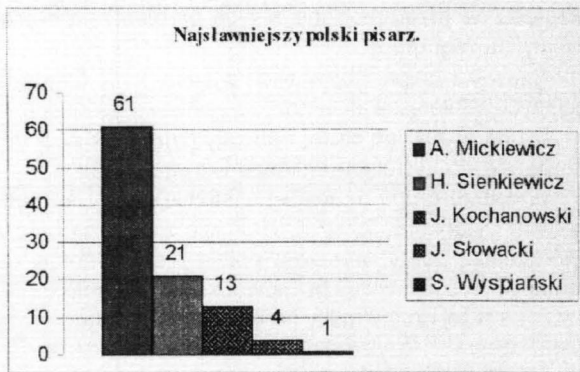
- I. Adam Mickiewicz (60)
- II. Henryk Sienkiewicz (41)
- III. Juliusz Słowacki (11)
- IV. Jan Kochanowski (8)
- V. Wisława Szymborska (6)
- VI. Stanisław Wyspiański (1)

W sposób obrazowy wyniki tej części badań przedstawia poniższy wykres:

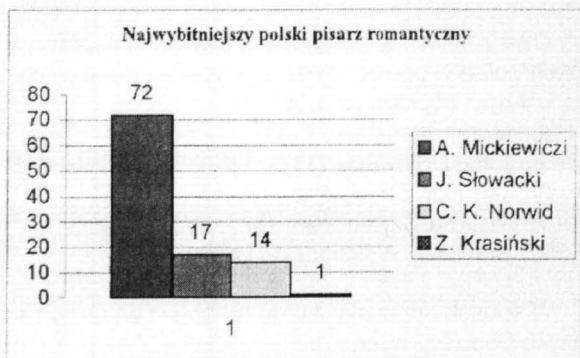

W punkcie oznaczonym słowem "inni", ankietowani mogli przedstawić swoje propozycje; respondenci wymienili tu więc swoich ulubionych i najczęściej czytanych poetów, pisarzy. Wśród nich znaleźli się: Zbigniew Herbert (3), Stanisław Lem (2), Czesław Miłosz, Cyprian Kamil Norwid, Tadeusz Różewicz, Julian Ursyn Niemcewicz, Władysław Broniewski.

Dla porównania podajemy wyniki przeprowadzonej w 1998 roku ankiety przez Małgorzatę Duch, w której również pytała młodzież w wieku od 15 do 25 lat o najslawniejszego polskiego poetę - pisarza. Dane z 1998 roku ilustruje poniższy wykres:

Odpowiedź na drugie pytanie, a mianowicie - kto jest najwybitniejszym pisarzem romantycznym - jest oczywista, dlatego też ograniczymy się tu jedynie do wykresu, ukazującego ogromny dystans pomiędzy Adamem Mickiewiczem, a pozostałymi twórcami okresu romantyzmu.

Przejdźmy teraz do grupy drugiej. Otóż w pytaniu 3 należało podać datę urodzin i śmierci Juliusza Słowackiego. Okazuje się, że więcej uczniów - 42% pamięta rok śmierci poety (3 IV 1849), natomiast 36% respondentów zna datę urodzin Juliusza Słowackiego (4 IX 1809).

W punkcie 4 ankiety pytaliśmy o miejsce urodzin i śmierci poety: 43% ankietowanych odpowiedziało poprawnie, wskazując Krzemieniec jako miejsce, w którym urodził się poeta; podobnie, 40% respondentów wymieniło Paryż jako miejsce śmierci Juliusza Słowackiego (należy jednak zaznaczyć, iż część ankietowanych wymieniała Francję jako miejsce śmierci poety).

W pytaniu 5 należało podać imiona i nazwiska kobiet, które odegrały ważną rolę w życiu Juliusza Słowackiego. Otóż - jak wiemy - kobietą życia Słowackiego była jego matka, Salomea Słowacka - Becu. Owocem tej miłości jest arcydzieło romantycznej epistolografii, czyli *Listy do matki*. Jak pamiętamy, na rok przed śmiercią w 1848 roku poeta spotkał się wreszcie z ukochaną matką we Wrocławiu. Notabene z kultu matki wyrósł także jego słynny dramat *Sen srebrny Salomei*. Niestety tylko 43 osoby w tym punkcie wymieniły panią Salomeę Słowacką. Ponadto większość respondentów nie pamiętała imienia matki Słowackiego, wpisując jedynie słowo - matka.

Nikt z ankietowanych nie pamiętał, iż mając zaledwie 18 lat Juliusz Słowacki zakochał się w Ludwice Śniadeckiej, której stryj Jan był obrońcą pseudoklasyków w ich walce z romantykami (wydał w 1819 r. rozprawę *O pismach klasycznych i romantycznych*). Do niego to Mickiewicz skierował w balladzie *Romantyczność słowa: Miej serce i patrzaj w serce*. Pogłosy pierwszej miłości poety znajdziemy w jego lirykach, w *Kordianie* i *Podróży do Ziemi Świętej* oraz w poemacie dygresyjnym *Beniowski*.

Słowacki w 1834 roku odbył wraz z rodziną Wodzińskich podróż w Alpy Szwajcarskie; bardzo żywo interesował się młodziutką Marią Wodzińską, o czym pamiętała tylko jedna osoba. Owocem literackim tej wycieczki jest poemat *W Szwajcarii*, a także wiersz zatytułowany *W sztambuchu Marii Wodzińskiej* (luty 1835 r., Genewa).

Natomiast trzech respondentów w swoich kwestionariuszach wymieniło Joannę Bobrową, w której - jak pamiętamy - zakochał się Słowacki około 1840 roku (a z którą wcześniej romansował Zygmunt Krasiński). W sztambuchu jej córki wpisał Juliusz wiersz *W pamiętniku Zofii Bobrowny* zaczynający się słowami: *Niechaj mię Zośka o wiersze nie prosi*. Jej matce poświęcony był wiersz *Do pani Joanny Bobrowej*.

Ku naszemu zaskoczeniu, aż 12 osób skojarzyło nazwisko Juliusza Słowackiego z damą salonową ówczesnej Europy i pianistką - Marią Kalergis, w której - jak pamiętamy - zakochany był Cyprian Kamil Norwid. Ponadto 7 osób wymieniło tu wielką miłość Zygmunta Krasińskiego - Delfinę Potocką.

Wreszcie w pytaniu 6 należało wymienić utwory Słowackiego, które ankietowani znali na pamięć. Otóż najwięcej respondentów, bo aż 31 potrafiło z pamięci za-

recytować liryk poety pt. *Testament mój*; 11 - *Hymn o zachodzie słońca na morzu*; 5 - *Grób Agamemnona*; jedna osoba znała na pamięć fragmenty *Balladyny*. Często w tym punkcie ankietowani pisali: "niestety nie znam", "jeszcze nie, ale chcę poznać", "Niestety nie znam żadnego utworu Słowackiego na pamięć, ponieważ nie za bardzo podoba mi się jego twórczość", "Niestety, ale na pamięć nie znam żadnego utworu Juliusza Słowackiego", "Przykro mi, ale nie znam". Takie i podobne odpowiedzi dały 62 osoby.

Grupę trzecią ankietę otwierało pytanie 7, które brzmiało następująco: Z jakimi utworami kojarzy Ci się nazwisko Juliusza Słowackiego? Czy zatem Juliusz Słowacki jest dziś dla współczesnych odbiorców autorem *Balladyny*, *Kordiana*, *Beniowskiego*, czy może nazwisko poety kojarzy się obecnie z jego przepięknymi lirykami? Wyniki tej części badań obrazują dane liczbowe:

- I. *Kordian* - 88
- II. *Beniowski* - 78
- III. *Testament mój* - 73
- IV. *Balladyna* - 54
- V. *Grób Agamemnona* - 43
- VI. *Hymn ("Smutno mi, Boże!")* - 42
- VII. *Rozłączenie* - 11
- VIII. *Lilla Weneda* - 7
- IX. *Anhelli* - 4
- X. *Listy do matki* - 3
- XI. *Fantazy* - 2
- XII. *W pamiętniku Zofii Bobrowskiej* - 3
- XIII. *Sen srebrny Salomei* - 1
- XIV. *Mazepa* - 1
- XV. *Horsztyński* - 1

W pytaniu 8 trzeba było wpisać źródło przytoczonych cytatów:

- a) Jam jest posąg człowieka na posągu świata - 63% poprawnych odpowiedzi.
- b) Sęp ci wyjada nie serce - lecz mózgi - 14% poprawnych odpowiedzi.
- c) Chodzi mi o to, aby język giętki /Powiedział wszystko, co pomyśli głowa- 45% poprawnych odpowiedzi.
- d) Żyłem z wami, cierpiałem i płakałem z wami - 69% poprawnych odpowiedzi.
- e) *Smutno mi, Boże* - 79% poprawnych odpowiedzi.

W punkcie 9 ankietę respondenci mieli wymienić znane im dramaty Juliusza Słowackiego. Oto wyniki badań:

- I. *Kordian* - 81 ankietowanych
- II. *Balladyna* - 65
- III. *Lilla Weneda* - 13
- IV. *Sen srebrny Salomei* - 3
- V. *Fantazy* - 1
- VI. *Maria Stuart* - 1

Trudno wyjaśnić dlaczego aż 26 respondentów wymieniło w tym punkcie poemat dygresyjny pt. *Beniowski*.

Wreszcie pytanie 10 ankietę - opisowe; najbardziej uwzględniające zainteresowania oraz stopień znajomości i rozumienia utworów Juliusza Słowackiego przez młodzież licealną. Przypomnijmy jego treść: Co Cię najbardziej zainteresowało w twórczości Juliusza Słowackiego? Który utwór poety podobał Ci się najbardziej i dlaczego?

Przytoczmy więc przykłady ciekawszych wypowiedzi.

Spośród 100 respondentów 67 osób potrafiło pochwalić się zainteresowaniami. Jako utwory, które ich pasjonują ankietowani wymieniali najczęściej lektury obowiązkowe: *Kordian* - 23 osoby, *Balladyna* - 18 osób, *Testament mój* - 15 osób, *Smutno mi, Boże* - 9 osób, *Beniowski* 7 osób, *Rozłączenie* - 5 osób, *Grób Agamemnona* - 1 osoba. Oto kilka przykładów interesujących wypowiedzi:

"To, że troszczył się o ojczyznę, piękno jego języka i głębia treści utworów".

"Jego rywalizacja z Mickiewiczem".

"*Kordian*. Bardzo podoba mi się portret psychologiczny głównego bohatera, jego wewnętrzne obawy".

"Najbardziej zainteresowało mnie to, jakim językiem pisał Słowacki".

"Twórczość Słowackiego przepelniona jest miłością do ojczyzny".

"Najbardziej zainteresowały mnie wiersze, szczególnie te o miłości".

"Podobają mi się wiersze, ponieważ autor porusza w nich temat tęsknoty i miłości. Są proste, a zarazem kunstowne".

"*Balladyna* - chociaż akcja dzieje się dawno, można wyróżnić wiele cech wspólnych z terażniejszością".

Przytoczone wypowiedzi świadczą, iż wielu młodych ludzi interesuje się twórczością Juliusza Słowackiego; ma swoje ulubione utwory i potrafi znaleźć w nich istotne wartości. Jednak dotyczy to tylko 67% ankietowanych, pozostałe 33% - to 15 osób, które nie potrafiły podzielić się swoimi zainteresowaniami, ani zwerbalizować własnych poglądów. Są to osoby, które nie dały żadnej odpowiedzi na pytanie 10.

Jeszcze mniej ciekawie zaprezentowało się 18 respondentów, którzy wręcz demonstrowali własny brak zainteresowań. Oto ich wypowiedzi:

"Tak naprawdę to nic szczególnego nie zachwyca mnie w twórczości J. Słowackiego".

"Nie przepadam za twórczością romantyków i dlatego nie zainteresowała mnie zbytnio twórczość J. Słowackiego".

"Nie znam bliżej żadnego".

"Nie podoba mi się twórczość Słowackiego".

"*Kordian* -jako że lektura to i go przeczytałem".

"Żaden nie wzbudził mego zainteresowania".

"Niestety nie interesuję się poezją..."

"Nie czytam Słowackiego z powodu braku czasu, jeśli znajdę czas to sięgnę po Mickiewicza..."

"W twórczości J. Słowackiego nic mnie szczególnie nie zainteresowało. Nie mam ulubionego utworu".

"Czytałem wiele jego utworów, lecz bez zainteresowania".

"Nie interesuje mnie literatura".

Do jakich wniosków prowadzą powyżej omówione badania? Jakich przemyśleń dostarczają odpowiedzi respondentów? Sformułujmy je w kilku тезach:

Młodzież posiada dość dobrą znajomość lektur obowiązkowych, niewielką lektur zalecanych i prawie żadną pozostałych utworów J. Słowackiego.

Tak więc młodzież zna to, co przybliży jej szkoła, co nauczyciel pomaga zrozumieć, a przekonując, że jest to ważne i piękne zaleca zapamiętać.

Sporadycznie tylko spotyka się sięgnięcie po książkę pod wpływem inspiracji rodzinnych czy koleżeńskich.

Nakłada to na szkołę wielką odpowiedzialność, wynikającą ze świadomości, że jest głównym (a często jedynym) przewodnikiem po tradycjach kultury narodowej. Oby tylko uczniowie dzisiejsi mieli taki stosunek do zaleceń szkolnych, jak aktorka, Stanisława Celińska, która w wywiadzie radiowym zwierzyła się: "Szkoły nie zmarnotrawiłam, wysłałam wszystkie soki z nauczycieli, którzy mnie uczyli".

W odpowiedziach respondentów dziwić może nieznaną liryków powstańców, które stanowiły przełom w pisarstwie Juliusza Słowackiego.

Młodzież nie zna także pięknych poematów *Ojciec zdżumionych* i *W Szwajcarii*.

Nikt z respondentów nie wykazał znajomości utworów z okresu mistycznego.

Jeśli chodzi o dramaty Słowackiego to prawie wszyscy respondenci legitymowali się znajomością *Kordiana* (lektura obowiązkowa!), 65% - *Balladyny*, lecz tylko trzynastu (13%) pochwaliło się znajomością *Lilli Wenedy*,

dwóch (2%) *Fantazego*, po jednym - *Horsztyńskiego*, *Marii Stuart* i *Mazepy*. I gdzież ci szlachetni hobbyści?!

Niepokoić może także fakt, iż dość duża grupa respondentów (18%) bez żenady przyznaje się do braku zainteresowań czytelniczych. Ich wypowiedzi przytoczyliśmy wyżej.

Stanowczo za mało tekstów przyswaja młodzież na pamięć. Niektórzy respondenci chwalili się znajomością jednego lub dwóch wierszy, ale 62% ankietowanych nie umie żadnego. A przecież pamięciowe opanowanie fragmentów pięknych tekstów literackich pogłębia ich recepcję, rozwija wyobraźnię i wzbogaca język uczącego się. Młodzież II klasy licealnej nie zawsze przy pierwszym kontakcie właściwie rozumie poezję. Natomiast do tekstu przyswojonego pamięciowo, może zawsze wrócić i lepiej go odebrać. Już John Locke w swoich myślach o wychowaniu pouczał pedagogów, aby nie bali się uczyć dzieci pamięciowego opanowania wierszyków, których te dzieci jeszcze dobrze nie rozumieją. Pocieszał, że skoro dziecko będzie wiersz miało w pamięci, gdy podrośnie, przypomni go sobie i wtedy zrozumie, doceni.

Tak bywa i z naszymi maturzystami, niechętnie przyswajają poezję w I i II klasie, ale w IV wracają do nauczonych tekstów jak do skarbcza mądrości.

Nie bójmy się obciążenia pamięci piękną poezją, gdyż to będzie procentować zarówno rozwijaniem samej pamięci jak i ogólnym rozwojem duchowym młodego pokolenia.

PRZYPISY:

¹ T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych*. Warszawa 1995, s. 51.

² W badaniach sondażowych najczęściej występujące techniki to wywiad, ankieta, analiza dokumentów osobistych, techniki statystyczne i inne.

³ T. Pilch, op. cit., s. 86-87. Zob. też W. Zaczyński, Wywiad i ankieta jako metody badań pedagogicznych, [w:] tegoż, *Praca badawcza nauczyciela*. Warszawa 1976, s. 158-172.

⁴ Por. T. Pilch, op. cit., s. 147.